

INFEKSION KASALLIKLARGA QARSHI KURASHDA VAKSINALARNING O'RNI VA ISTIQBOLLARI

Asilbek Luqmonov Usmon o'g'li

Alfraganus University Tibbiyot fakulteti

davolash ishi yo'nalishi 5-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16946919>

Annotatsiya

Ushbu maqolada infeksion kasalliklarga qarshi kurashda vaksinalarning tarixi, bugungi kundagi o'rni va istiqbollari ilmiy tahlil qilinadi. Vaksinalarning profilaktik samarasi, global sog'liqni saqlashdagi ahamiyati hamda kelajakda onkologiya va gen terapiyasida qo'llanilishi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: vaksina, infeksiya, immunitet, COVID-19, profilaktika.

Аннотация:

В статье рассматривается история, современное значение и перспективы применения вакцин в борьбе с инфекционными заболеваниями. Освещены профилактическая эффективность, роль в глобальном здравоохранении, а также будущее использование в онкологии и генной терапии.

Ключевые слова: вакцина, инфекция, иммунитет, COVID-19, профилактика.

Annotation:

This article analyzes the history, current importance, and future prospects of vaccines in combating infectious diseases. It highlights their preventive effect, role in global health, and potential applications in oncology and gene therapy.

Keywords: vaccine, infection, immunity, COVID-19, prevention.

Kirish.

Insoniyat tarixida eng ko'p qurbon olgan omillardan biri bu — infeksion kasalliklardir. O'rta asrlarda vabo, chechak, qizamiq, tulyaremiya va boshqa yuqumli kasalliklar millionlab odamlarning hayotiga zomin bo'lgan. Tibbiyotning rivojlanishi, ayniqsa mikrobiologiya va immunologiya fanlarining shakllanishi tufayli insoniyat infeksion kasalliklarga qarshi kurashishda samarali vositalardan biri bo'lgan vaksinalarni yaratdi. Bugungi kunda vaksinalar sog'liqni saqlash tizimining ajralmas bo'lagi bo'lib, global miqyosda inson umrini uzaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Asosiy qism.

Infeksion kasalliklar tabiatiga ko'ra yuqumsiz kasalliklardan tubdan farq qiladi. Bu kasalliklar, birinchidan, organizmga kasallik qo'zg'atuvchi mikroorganizm yoki virus kirgandagina namoyon bo'ladi. Ikkichidan, qo'zg'atuvchi kasal odamdan sog'lom odamga o'tishi bilan xarakterlanadi. Bu esa kasallikni uzluksiz tarqalishiga imkon yaratadi va u ommaviy tus oladi. Alohida bir infeksion kasallikda epizootik jarayonning mohiyatini o'rganishda uning biologik, tabiiy - geografik va ijtimoiy - iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq ekanligini hisobga olish zarurdir.

Vaksinalarning tarixiy shakllanishi.

Vaksinatsiya g'oyasi ilk bor XVIII asrda ingliz shifokori Edvard Jenner tomonidan qo'llanilgan. U sigirchechak (cowpox) bilan og'rgan odamlar chechak kasalligiga chalinmasligini kuzatib, birinchi vaksina yaratishga muvaffaq bo'lgan. XIX asrda fransuz olimi

L. Paster vaksinologiyani yangi bosqichga olib chiqdi va antraks, quturishga qarshi vaksinani ishlab chiqdi.

XX asr davomida poliomiyelit, qizamiq, qizilcha, difteriya, ko'k'yo'tal kabi o'nlab infeksiyalarga qarshi samarali vaktsinalar yaratildi. Buning natijasida bir qator og'ir kasalliklar, jumladan, chechak butunlay yo'q qilindi.

Vaktsinalarning zamonaviy ahamiyati.

Bugungi kunda vaktsinalar:

Profilaktika: infeksiyon kasalliklarning oldini olishning eng samarali usuli hisoblanadi.

Global sog'liqni saqlash: har yili millionlab insonlarni og'ir kasalliklardan himoya qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik: vaktsinalar kasalliklarning oldini olib, sog'liqni saqlash xarajatlari kamaytiradi.

COVID-19 pandemiyasi vaktsinalarning ahamiyatini yanada oshirdi.

Yangi texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan mRNK-vaktsinalar (Pfizer-BioNTech, Moderna) qisqa muddatda yaratilishi va yuqori samaradorligi bilan butun dunyo ilmiy jamoatchiligini hayratda qoldirdi.

Vaktsinalarning istiqbollari.

Kelajakda vaktsinalar nafaqat klassik infeksiyon kasalliklarga, balki boshqa ko'plab kasalliklarga qarshi ham qo'llanilishi kutilmoqda:

Onkologik vaktsinalar – saraton kasalligiga qarshi immunitetni shakllantirish.

Gen terapiyasi asosidagi vaktsinalar – irsiy kasalliklarning oldini olish.

Universal gripp vaktsinalari – har yili o'zgaradigan gripp shtammlariga qarshi keng ta'sir doirasi bilan.

Vaktsinalar kelajakda ham insoniyatning eng xavfli dushmanlari — pandemiyalar va mutatsiyaga uchraydigan viruslarga qarshi eng kuchli vositalardan biri bo'lib qoladi.

Xulosa.

Vaktsinalar insoniyat tarixida eng ko'p hayot saqlab qolgan ilmiy kashfiyotlardan biridir. Ularning ahamiyati faqat tibbiyot bilan cheklanmay, butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Hozirgi kunda vaktsinalar global sog'liqni saqlashning strategik ustuvor yo'nalishi bo'lib, kelajakda ham infeksiyon va noinfeksiyon kasalliklarga qarshi kurashda asosiy o'rin tutishi shubhasizdir.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Pashkov K.V., "Immunologiya va vaksinologiya asoslari". – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.
2. Plotkin S., Orenstein W., Offit P. Vaccines. – Elsevier, 2018.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi ma'lumotlari, 2022.
4. X.S.SALIMOV, A.A.QAMBAROV, I.X.SALIMOV.EPIZOOTOLOGIYA VA INFEKSION KASALLIKLAR.TOSHKENT - 2021.
5. World Health Organization (WHO). Immunization Agenda 2030. – Geneva, 2021.